

Tipsheet Mediagebruik

Adviezen voor ouders

⋮ Risico's van internetgebruik door kinderen en jongeren

Met media bezig zijn is leuk en biedt kinderen veel kansen, maar ouders kunnen zich ook zorgen maken over wat hun kind online allemaal doet en wie hij daar ontmoet. Kinderen en jongeren kunnen te maken krijgen met verschillende risico's, zoals online misbruik, cyberpesten of lastig vallen en geldproblemen. Sommige kinderen zoeken risico's bewust op, bijvoorbeeld om te experimenteren, voor de spanning of als grap. Andere kinderen komen onbedoeld in een vervelende situatie terecht. Deze tipsheet geeft ouders een aantal suggesties voor het voorbereiden op, en omgaan met risico's van internetgebruik.

Welke risico's van internetgebruik zijn er?

Er zijn vijf belangrijke thema's waar kinderen en jongeren op internet last van kunnen hebben:

- grooming of online misbruik;
- cyberpesten;
- sexting;
- oplichting, virtuele diefstal en financiële valkuilen;
- geweld

Grooming of online misbruik

Grooming is het online lokken van kinderen met seksuele bedoelingen. Groomers benaderen hun slachtoffers meestal in chatboxen of via sociale netwerksites. Daar doen ze zich voor als iemand anders, bijvoorbeeld als een ander kind. Ze proberen contact te leggen en het vertrouwen van het kind te winnen. Als dit na een of meer keren online contact is bereikt, proberen ze het kind tot seksueel gedrag aan te zetten. Denk daarbij aan seksueel gedrag voor de webcam (cyberseks). Door het kind te chanteren of te manipuleren probeert de groomer totale controle te krijgen over het slachtoffer. Het uiteindelijke doel is meestal een ontmoeting met

Jongeren die te maken krijgen met dit soort vervelende situaties, kunnen zelf direct hulp inschakelen via meldknop.nl. Maar ouders zijn natuurlijk ook erg belangrijk om risico's te helpen voorkomen of hun kind te ondersteunen als er problemen zijn. Deze tipsheet gaat over de verschillende risico's, waarbij per thema is aangegeven wat je als ouder kunt doen om problemen te voorkomen en hoe je ermee kunt omgaan als ze zich al voordoen.

Bij al deze thema's geldt dat het belangrijk is dat je als ouder goed zicht houdt op het online gedrag van je kind. Bijvoorbeeld door er regelmatig naar te vragen ('Nog leuke filmpjes gezien op YouTube?' 'Vandaag nog iets grappigs gepost op Facebook?'), samen te gamen of YouTube-filmpjes te kijken, en op de hoogte te blijven van de nieuwste online ontwikkelingen en sociale netwerksites. Je kunt ook afspreken dat je kind zijn browsergeschiedenis niet wist, zodat je achteraf kunt bekijken op welke sites hij is geweest.

het kind om het seksueel te misbruiken. Opvallend is dat geweld ontbreekt. Geweld wordt online slechts zelden gebruikt door dit soort daders en dan meestal slechts als 'laatste redmiddel'. De meeste daders maken gebruik van manipulatie, oftewel psychische druk.

Grooming voorkomen

Als kinderen alert zijn en weten waarop ze moeten letten, is het lastiger voor de groomer om hun vertrouwen te winnen. Het is belangrijk dat ouders dit onderwerp met hun kind bespreken, zodat hij goed op de hoogte is en bij twijfels met zijn ouders durft te praten. Voor ouders

Risico's van internetgebruik door kinderen en jongeren

Adviezen voor ouders

blijft het belangrijk om goed zicht te houden op het online gedrag van hun kind, zowel achter de computer als op een tablet en smartphone.

Hoewel sociale netwerksites als Facebook een wettelijke minimumleeftijd van 13 jaar hanteren, spelen kinderen al vanaf de basisschool games als Minecraft, waar een chatfunctie in zit, of hebben ze een account bij sites als Facebook. Dit betekent dat je als ouder ook met jonge kinderen al goede afspraken moet maken over het delen van persoonlijke gegevens en met hen moet praten over het feit dat sommige mensen zich online als iemand anders voor kunnen doen, soms met slechte bedoelingen.

- **Bepaal de (online) grenzen**

- Laat je kind niet met zijn echte naam online gaan, alleen met een nickname. Laat hem een nickname kiezen waar geen persoonlijke informatie in zit, zoals een geboortedatum. Ook een naam als 'happygirl2005' kan mensen met verkeerde bedoelingen aantrekken.
- Je kind hoeft niet alle vriendschapsverzoeken te accepteren.
- Beter nog is de regel: Ken je iemand in het echte leven niet? Accepteer hem dan ook niet online!
- Stuur een onbekende een vriendschapsverzoek naar je kind? Bekijk samen op verschillende social media foto's en berichten van die persoon.
- Leg aan je kind uit waarom hij nergens op internet zijn adres en telefoonnummer mag achterlaten.
- Laat je kind geen uitdagende foto's en filmpjes online zetten, of gevoelige persoonlijke informatie. Dit materiaal kan worden gebruikt voor chantage of elders op internet opduiken.
- Als je kind met iemand wil afspreken die hij van het internet kent, laat hem dit dan op een drukke plek doen en iemand meenemen.

- **Maak het thema bespreekbaar**

Aan kinderen in de basisschoolleeftijd kun je al uitleggen dat er mensen zijn die zich bijvoorbeeld voordoen als een leeftijdsgenootje, maar eigenlijk veel

ouder zijn. Spreek met je kind af dat wanneer iemand die hij niet kent online met hem wil gamen of chatten, hij altijd even jouw advies vraagt. In het bijzonder als diegene aan je kind vraagt hoe hij heet, hoe oud hij is of waar hij woont. Heb je er te weinig vertrouwen in dat dit goed gaat? Bij veel games kan de chatfunctie ook worden uitgezet.

Voor jongeren vanaf 12 jaar is er online goede informatie te vinden over het thema zelf:

- Bekijk samen het filmpje 'Wat is grooming' van Altijd Wat Wijzer op YouTube.
- Kijk samen op helpwanted.nl, een speciale website over online seksueel misbruik van jongeren tussen 12 en 18 jaar
- Doe de test op kenjevrienden.nu.

In een gesprek met jongeren over grooming, kun je volgende dingen aan bod laten komen:

- Uit onderzoek blijkt dat jongeren er meestal van uitgaan dat groomers oude en onaantrekkelijke mannen zijn. Maar twintigers en dertigers die op het internet zoeken naar seksuele contacten met minderjarigen, kunnen ook groomers zijn.
- Benadruk dat de eerste contacten met een dader **erg positief en onschuldig** kunnen lijken. Een groomer vraagt niet gelijk om seksuele beelden of om een afspraakje met het slachtoffer. Dit gaat stapsgewijs, waarbij ze het gesprek langzaam in seks over laten gaan.
- Online seksueel misbruik leidt niet altijd tot een persoonlijke ontmoeting. Sommige daders willen alleen maar beelden van hun slachtoffer krijgen en met hen over seksuele thema's praten. Ook contacten die puur virtueel zijn, kunnen veel schade aanrichten. Het is een vorm van misbruik waar de jongere hulp voor moet vragen.
- Vaak zullen online groomers hun slachtoffers ervan proberen te overtuigen dat ze hun relatie geheim moeten houden. Leg je tiener uit dat hij zijn **chatvriendschappen en onlinerelaties niet geheim**

mag houden voor anderen. Vertel dat het geheim willen houden van een relatie voor de buitenwereld, een problematisch teken kan zijn.

- Leg aan je tiener uit dat hij ook via zijn mobiele telefoon het slachtoffer kan worden van slecht bedoelende volwassenen. De dader kan een telefoon gebruiken om zijn relatie met het slachtoffer te verstevigen en verborgen te houden. Vertel je tiener daarom dat het geen goed idee is om een mobiele telefoon of belkrediet van onbekenden te aanvaarden.
- Bespreek met je tiener dat hij **nooit zomaar geschenken** van zijn onlinecontacten mag aannemen en dat **dadert** van online grooming deze techniek gebruiken om jongeren te manipuleren en aan zich te binden.
- Vertel je tiener waarom het belangrijk is dat hij een vriend of vriendin meeneemt naar een eerste ontmoeting met een persoon die hij via internet heeft leren kennen. Leg uit dat hij **alleen mag afspreken op publieke, drukbezochte plaatsen** waar veel getuigen zijn.
- Leg aan je tiener uit dat de online technologie het makkelijk maakt om bewijsmateriaal van ongewenste contacten te verzamelen en aan anderen te laten zien als hij hulp nodig heeft. Je kunt bijvoorbeeld een afbeelding (screenshot) van een gesprek maken en in populaire chatprogramma's kunnen gesprekken als tekstbestand worden opgeslagen.
- Gaat het toch mis? Vertel je tiener dat het belangrijk is dat hij dit aan iemand vertelt die hij vertrouwt!

Ingrijpen bij grooming

Kinderen die zijn lastiggevallen, kunnen dit melden op de website helpwanted.nl. Wanneer je als volwassene vermoedt dat kinderen slachtoffer zijn van grooming, of dit dreigen te worden, kun je dit op verschillende manieren melden:

- bij de politie in de buurt via 0900-8844 of het online meldformulier;
- via de website meldknop.nl;
- via Meldpunt Kinderporno op internet (meldpunt-kinderporno.nl).

Een melding kan voor politie, justitie of opsporings- en inlichtingendiensten de basis zijn om actie te ondernemen. Wie zelf slachtoffer is van grooming, kan ook aangifte doen bij de politie.

Let op: het opsporen van criminaliteit rond grooming en kinderpornografie is een taak van de politie. Ga als ouder of kind niet zelf actief op zoek naar de persoon achter de groomer. Komt je kind in aanraking met kinderporno op het internet, laat hem die dan vooral niet verder verspreiden. Dat is strafbaar. Meld het bij de politie en bij de website waar je de afbeelding tegenkomt, bijvoorbeeld bij Facebook of Twitter.

Het Openbaar Ministerie kan een groomer vervolgen zodra deze een voorstel doet om een kind te ontmoeten met het idee het kind seksueel te misbruiken; en voor zo'n afspraak voorbereidingen maakt. Een groomer kan hiervoor maximaal twee jaar gevangenisstraf krijgen.

Risico's van internetgebruik door kinderen en jongeren

Adviezen voor ouders

Cyberpesten

Bij cyberpesten gebruiken kinderen media om een ander te pesten of zijn gegevens te misbruiken. Cyberpesten gebeurt het vaakst door bekenden, zoals leeftijds- of klasgenoten en kan op heel veel manieren voorkomen. Iemand kan bijvoorbeeld vervelende of dreigberichten sturen via sociale media, de mail of sms. Het kind kan buitengesloten worden in WhatsApp-groepen. Iemand kan zijn wachtwoord stelen of een nep-account aanmaken, of een foto van het kind van social media kopiëren en deze bewerken. Of stiekem een webcamsprek opnemen en deze zomaar als filmpje op YouTube zetten. Soms zijn berichtjes niet per se bedoeld om te pesten, maar enkel als grap. Het kan ook voorkomen dat kinderen er wel last van hebben, maar het zelf geen pesten noemen.

Online pesten kan veel losmaken bij kinderen, omdat

- het vaak harder overkomt dan 'gewoon' pesten;
- er in een korte tijd heel veel mensen weet van kunnen krijgen;
- vervelende berichtjes eindeloos op het internet kunnen blijven bestaan.

Cyberpesten voorkomen

Als kinderen alert zijn en weten waarop ze moeten letten, lopen ze minder kans dat anderen hen pesten of hun gegevens misbruiken. Het is belangrijk dat ouders dit onderwerp met hun kind bespreken, en toezicht houden op zijn online gedrag, zowel achter de computer, als op een tablet en smartphone.

- **Bepaal de (online) grenzen**
 - Leer je kind om zich assertief, maar met respect tegenover anderen gedragen. Bijvoorbeeld door duidelijk zijn grenzen aan te geven. Daardoor is er minder kans dat anderen iets vervelends willen doen.
 - Je kind hoeft niet alle vriendschapsverzoeken te accepteren.

- Beter nog is de regel: Ken je iemand in het echte leven niet? Accepteer hem dan ook niet online!
- Stuurt een onbekende een vriendschapsverzoek naar je kind? Bekijk samen op verschillende social media foto's en berichten van die persoon.
- Zorg dat bij het chatten, WhatsAppen en andere communicatie altijd automatisch een logbestand van de gesprekken wordt gemaakt. Dan kun je de conversatie later weer terugvinden.
- Leg aan je kind uit dat hij online beter geen gevoelige persoonlijke informatie zoals foto's en filmpjes deelt, ook niet met Snapchat. Dit materiaal kan door een pester worden gebruikt en elders op internet opduiken.
- Laat je kind goed nadenken over welke persoonlijke informatie hij van zichzelf bekendmaakt en voor wie. Adresgegevens en telefoonnummers kan het kind beter voor zichzelf houden. Je kind kan bijvoorbeeld gebruikmaken van een nickname. Laat hem ook nadenken over hoe hij zijn profiel afschermt. Benadruk dat je kind nooit zijn gebruikersnaam en wachtwoord aan iemand anders mag geven.
- **Maak het thema bespreekbaar**

Laat je kind weten dat dit thema met jou bespreekbaar is en hij bij twijfels altijd bij je terecht kan. Als hij met cyberpesten te maken krijgt, moet hij niet bang zijn om het aan jou of de leerkracht te vertellen: het lucht op om je verhaal te doen en het is fijn als er iemand luistert die kan helpen. Je kunt je kind ook laten zien op welke websites hij terecht kan voor informatie en steun, zoals pestweb.nl en kindertelefoon.nl.

Je kunt het thema ook bespreekbaar maken op school en met andere ouders. Heeft de school een protocol voor het omgaan met (cyber)pesten? En kunnen kinderen in de klas of bij een leerkracht hun verhaal kwijt? Deel met elkaar ervaringen en ideeën om pesten tegen te gaan.

In een gesprek met kinderen over cyberpesten kun je volgende dingen aan bod laten komen:

- Leer je kind dat hij anderen online met **respect** moet behandelen: niet schelden en kwetsen, dat zou hij in het echt ook niet doen. Leg uit dat uitspraken online anders kunnen overkomen dan bedoeld was, en dat bovendien niet te zien is hoe het wordt opgevat omdat er een scherm tussen zit. Als je kind problemen ervaart met het gedrag van een ander kind, is het beter om dit 'live' met elkaar te bespreken.
- Bespreek de **gevolgen die cyberpesten kan hebben** voor het slachtoffer. Het slachtoffer voelt zich bijvoorbeeld nergens meer veilig, gaat zelf geloven in de negatieve dingen die er over hem gezegd worden en voelt zich intens verdrietig.
- Vertel je kind dat hij het **onmiddellijk moet vertellen als hij online gepest wordt**, aan iemand die hij vertrouwt. Bijvoorbeeld aan jou, leerlingbegeleiders, of een andere volwassene.
- Raad je kind aan om **pestberichten te bewaren**. Je kind wil het materiaal misschien het liefst wissen en vergeten, maar dit moet verzameld worden als bewijs en kan helpen om de dader te identificeren.
- Ook als je kind **getuige** is van online pestgedrag is het belangrijk om gelijk hulp in te schakelen.
- **Is je kind degene die pest?** Bespreek wat hem tot het pesten heeft aangezet, vraag of er misschien nog andere problemen zijn en zoek gepaste hulp. Laat je kind weten dat zijn pestgedrag gevolgen heeft. Stel duidelijke regels op, waarbij je kind het vertrouwen kan terugwinnen door zich hieraan te houden.

Ingrijpen bij cyberpesten

Het is goed om als ouder alert te zijn op signalen die je

kind kan vertonen, bijvoorbeeld stil en teruggetrokken gedrag of juist opeens heel erg druk en onrustig. Wanneer je kind de moed heeft verzameld om jou zelf te vertellen over online pesten, probeer dan rustig te blijven. Geef je kind niet de schuld, maar vertel hem dat je dankbaar bent dat hij dit met je wilde delen.

Vermoed je dat je kind slachtoffer is van pesten, dan kun je het volgende doen:

- Weiger of blokkeer degene die lastig valt of vervelende dingen zegt.
- Als een onbekende gemeen doet, probeer dan niet te reageren en verbreek het contact.
- Reageer niet op vervelende mailtjes. De lol om te pesten gaat er dan snel af.
- Neem je kind serieus maar leer hem ook om te relativiseren. Soms zijn de pestmails niet speciaal voor hem bedoeld en is het beter om ze te negeren.
- Als in online community's gepest of lastiggevallen wordt, meld dit dan aan de beheerder van de site.
- Pesten zelf is niet strafbaar, maar wanneer pesten overgaat in beledigen of bedreigen, is dat wel strafbaar. Daar kun je aangifte van doen bij een politiebureau in de buurt.
- Als er sprake is van een strafbaar feit dan is het belangrijk om zoveel mogelijk informatie te verzamelen. Bewijsmateriaal bij een aangifte kan zijn:
 - data en (exacte) tijdstippen;
 - e-mailheaders, mail- en internetadressen (URL's);
 - gebruikersnaam en nickname(s) van betrokkene(n);
 - prints van chatlogs en mailberichten;
 - bewaarde sms-berichten;
 - schermafdrucken (via screenshot of maak een foto).
- Om erachter te komen wie de afzender van een pestmail is, moet je de zogenoemde internetheader bekijken. Daarin is terug te vinden waarvandaan de mail (origineel) verstuurd is. Bij Outlook vind je de internetheader bijvoorbeeld door de e-mail te openen en dan met de rechtermuisknop of via het Bestand-tabblad de berichtenopties te openen. Zie ook internetsporen.nl.

Risico's van internetgebruik door kinderen en jongeren

Adviezen voor ouders

Sexting

'Sexting' bestaat uit de Engelse woorden 'sex' en 'texting' (Engels voor sms'en) en verwijst naar het versturen van seksueel getinte berichten of pikante foto's of video's, meestal via de mobiele telefoon. Jongeren experimenteren wel eens met sexting, als onderdeel van hun seksuele ontwikkeling. Binnen een veilige relatie kan sexting geaccepteerd zijn, maar daarbuiten kan het risicovol zijn. Als de (ex-)partner het beeldmateriaal ongeraagd doorstuurt, kan het bij personen of op websites terecht komen waar het niet thuishoort.

Een kind van onder de 18 jaar die van zichzelf een foto maakt in een seksueel getinte houding, maakt volgens de wet (artikel 240b) in principe kinderporno en dat is strafbaar. Datzelfde geldt als hij opnames maakt van webcamseks met zijn of haar vriend(in). En ook als een kind dit soort beeldmateriaal in bezit heeft en/of verder doorstuurt aan vrienden. Het OM houdt echter rekening met experimenteel gedrag tussen jongeren en vervolgt sexting bij hen niet als zedendelict. Als het verspreiden ernstige gevolgen heeft voor de betrokkene dan kan de politie wel overgaan tot vervolging.

Sexting voorkomen

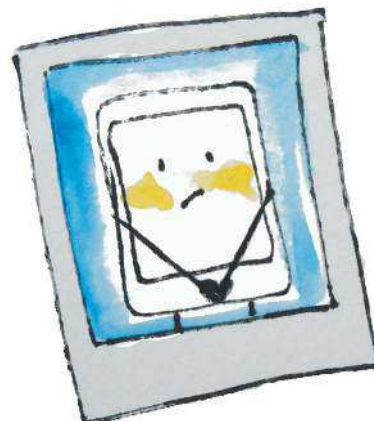
Als kinderen alert zijn en weten waarop ze moeten letten, lopen ze minder kans om slachtoffer te worden van uit de hand gelopen sexting. Het is belangrijk dat ouders dit onderwerp met hun kind bespreken, en toezicht houden op het online gedrag, zowel achter de computer, als op een tablet of smartphone.

- Bepaal de (online) grenzen

- Vertel je kind dat hij zich niet moet laten verleiden tot het versturen van sexy foto's en filmpjes.
- Met apps als Poke en Snapchat kunnen kinderen berichten, foto's en video's versturen die zichzelf een aantal seconden na ontvangst weer verwijderen.

Dat is echter geen garantie dat de ontvanger het beeldmateriaal niet kopieert, want een screenshot is zo gemaakt. Het is belangrijk dat je kind hiervan op de hoogte is.

- Leg je kind uit dat als hij toch spannende foto's of filmpjes wil versturen, daar goed over moet nadenken. Bijvoorbeeld door geen plaatjes te versturen met een herkenbaar gezicht of herkenbare achtergrond. Een foto of video die op internet staat, gaat daar nooit meer vanaf en kan je kind zijn hele leven lang achtervolgen.

- Maak het thema bespreekbaar

Het is belangrijk dat het onderwerp seksualiteit in brede zin van jongs af aan bespreekbaar is en blijft. Sexting is daar een onderdeel van. Ook jonge kinderen kunnen hier al bij betrokken zijn. Ze willen er misschien wel over praten, maar zijn wellicht bang voor de soms felle reacties van volwassenen. Laat je kind weten dat hij bij vragen of twijfels altijd bij jou terecht kan. Dat het kan opluchten om je verhaal te doen en dat het fijn is als er iemand luistert die kan helpen. Blijf steeds open en geïnteresseerd als het om seksualiteit gaat, en pas het gesprek aan op de behoeften en leeftijd van je kind.

In een gesprek met jongeren over sexting, kun je de volgende dingen aan bod laten komen:

- **Peil de ervaringen van je tiener** met sexting. Daarbij hoef je het woord 'sexting' overigens niet te gebruiken om er toch over te praten. Niet alle jongeren gebruiken of kennen de term. Je kunt algemene vragen stellen over wat ze gehoord hebben over het online verzenden en ontvangen van seksueel getinte berichten.
- Leg uit wat de **voor- en nadelen van dit gedrag** zijn. Dat het leuk kan zijn en spannend, maar dat relaties soms ook veranderen. Dat iemand dwingend kan worden. Of bijvoorbeeld onverschillig of boos nadat een relatie is geëindigd, en dan afbeeldingen kan gaan misbruiken.
- Bespreek wat er allemaal **fout zou kunnen gaan** met sexting. Bijvoorbeeld dat beelden die met een mobiele telefoon of internet verstuurd worden, heel makkelijk verder verspreid kunnen worden. Met één klik kan het terechtkomen bij een grote groep ontvangers, voor wie het bericht niet bedoeld was. Praat over de gevolgen en laat je kind zelf beslissen of hij met de consequenties kan leven.
- Bespreek dat sexting **soms niet aanvaardbaar** is. Sexting bij jongeren gebeurt soms onder druk van vrienden en de grens tussen pesten en 'sexten' is soms erg vaag. Vertel je tiener dat het altijd onaanvaardbaar is dat iemand onder druk wordt gezet om dergelijke berichten te sturen. En dat je kind niet zomaar op seksueel getinte berichten van anderen mag antwoorden. Vertel ook dat het niet normaal is dat iemand afbeeldingen van (gedeeltelijk) naakte personen of seksuele handelingen zomaar naar andere contactpersonen stuurt.
- Praat met je tiener over **de rol van omstanders**. Wat kun je doen als anderen je bijvoorbeeld ongevraagd beelden toesturen en je dus getuige bent van sexting? Je kunt het gedrag openlijk afkeuren, het bericht niet verder verspreiden en hulp zoeken bij anderen zoals je ouders, de school of een hulporganisatie.

Ingrijpen bij sexting

Wanneer je kind toch slachtoffer is van een sexting-incident, is het belangrijk om kalm te blijven en goed naar hem te luisteren. Er was vast veel moed voor nodig om dit aan jou te vertellen, dus het is van belang om je kind voluit te steunen en vooral niet boos te worden. Boos worden of kritiek uiten helpt niet om het probleem op te lossen. Je kind heeft nu jouw hulp nodig.

Als je vermoedt dat je kind slachtoffer is van sexting, kun je het volgende doen:

- Vraag de dader de verspreiding van het sexting-bericht te stoppen als je hem kent en denkt dat hij zal luisteren.
- Doe aangifte bij de politie. De politie kan een strafrechtelijk onderzoek doen naar de dader en zorgen dat het filmpje of de foto van het internet verdwijnt. Let wel: de politie doet dit alleen als er ernstige gevolgen van sexting zijn. Het uitwisselen van seksueel getint beeldmateriaal op zich is voor de politie geen reden om op te treden.
- Organiseer op school een gesprek, zodat iedereen daar het kind kan helpen zich weer veilig te laten voelen.
- Sexting kan flink indruk maken en gaat niet zomaar over. Bij het verwerken daarvan hebben kinderen hulp van professionals nodig, je vindt die bijvoorbeeld via helpwanted.nl, kindertelefoon.nl, ikzitindeshit.nl of seksenzo.info.

Risico's van internetgebruik door kinderen en jongeren

Adviezen voor ouders

Oplichting, virtuele diefstal en financiële valkuilen

Via de televisie en internet krijgt je kind, gevraagd en ongevraagd, constant dingen aangeboden. Reclamefilmmpjes, banners, spelletjes van commerciële bedrijven, allemaal lonken ze naar kinderen in de hoop dat die via links op hun website komen. Ongeveer een op de twintig kinderen heeft wel eens meegemaakt dat schijnbaar gratis diensten achteraf een abonnement bleken te zijn, of dat de aanbieder van een online dienst niet levert wat hij belooft. Diefstal van online eigendommen in spelletjes overkomt kinderen ook relatief vaak: 15 procent van de jongeren vertelt dat hen dat wel eens is overkomen. Alle tijd en energie en geld dat ze besteed hebben aan het opbouwen van een virtuele game-omgeving is dan in één klap weg.

Bij virtuele diefstal heeft iemand zonder toestemming stiekem gebruikgemaakt van iemand anders' inloggegevens. Hackers komen aan de inloggegevens door:

- deze simpelweg te raden;
- kinderen te dwingen hun gegevens te vertellen;
- mailtjes te sturen waarin ze doen alsof ze van de site zelf zijn (phishing);
- een keylogger of een virus op de computer te zetten, bijvoorbeeld via een download.

Door stiekem in te loggen op het account van iemand anders, hier misbruik van te maken en geld of middelen te ontvreemden, pleegt een hacker een strafbaar feit.

Financiële risico's voorkomen

Als kinderen alert zijn en weten waarop ze moeten letten, lopen ze minder kans online financiële risico's te lopen. Het is belangrijk dat ouders het onderwerp van hacking, fraude of diefstal met hun kind bespreken, en toezicht houden op zijn online gedrag, zowel achter de computer, als op een tablet of smartphone.

- **Bepaal de (online) grenzen**
 - Leer je kind om er zich bewust van te worden dat

anderen op het internet commerciële bedoelingen kunnen hebben en dat die mensen zich daarbij niet altijd eerlijk gedragen.

- Om hacken te voorkomen is het belangrijk dat kinderen leren om hun inlog- en persoonsgegevens nooit zomaar aan anderen te vertellen. Ook moeten ze hun inloggegevens niet te eenvoudig maken, waardoor ze makkelijk te raden zijn.
- Daarnaast is het van belang dat computers, laptops of smartphones altijd een goede firewall en virusscanner hebben, zodat je gewaarschuwd wordt wanneer er gevaar dreigt.

- **Maak het thema bespreekbaar**

Het is belangrijk dat het onderwerp oplichting en diefstal in brede zin van jongs af aan bespreekbaar is en blijft. Ook jongere kinderen kunnen hier al mee te maken krijgen. Laat je kind weten dat hij bij vragen of twijfels altijd bij jou terecht kan. Dat het kan opluchten om je verhaal te doen en dat het fijn is als er iemand luistert die kan helpen. Blijf steeds open en geïnteresseerd, en pas het gesprek aan op de behoeften en leeftijd van je kind.

In een gesprek met jongeren over hacking of fraude, kun je de volgende dingen aan bod laten komen:

- Luister naar je gevoel! Lijkt een aanbod te mooi om waar te zijn, dan is het dat waarschijnlijk ook. De kans is groot dat je te maken hebt met een oplichter.
- Check de verkoper eerst op geletopinternet.nl, voordat je geld aan hem overmaakt. Je kunt daar onder andere bekijken of het bankrekeningnummer, het adres of de naam van de verkoper op deze site staan vermeld. De verkoper kan namelijk een 'bekende' oplichter zijn.
- Gebruik beveiligde betaalmethoden die geschikt zijn voor transacties via internet zoals PayPal of iDEAL.
- Let erop dat de URL (het adres van de website) bij

financiële transacties altijd begint met 'https://'. De 's' staat hierbij voor 'security'.

- Als je het niet helemaal vertrouwt, kun je ook voorstellen om de goederen onder rembours op te laten sturen. Je doet dan je betaling via de postbode als je de goederen ontvangt.

Ingrijpen bij hacking, fraude of andere financiële valkuilen

Wanneer kinderen ontdekken dat ze gehackt zijn en dat iemand waardevolle spullen van hen online heeft gestolen, is het belangrijk dat ze hier niet mee blijven zitten. Vaak is het niet per se hun schuld dat het is misgelopen. Ouders, leerkrachten of andere vertrouwenspersonen kunnen hen ondersteunen. Blijf vooral kalm en luister naar je kind. Boos worden of kritiek uiten helpt niet om het probleem op te lossen. Je kind heeft nu jouw hulp nodig.

Kinderen kunnen ook met de Kindertelefoon bellen of chatten over het feit dat ze op internet zijn bestolen. Ze kunnen daar hun verhaal kwijt en kunnen tips krijgen over wat ze nog meer kunnen doen.

Als je merkt of vermoedt dat je kind online is bestolen, is het belangrijk om aan de beheerders van de site te melden dat het account gehackt is. Er is een grote kans dat ze de

dader kunnen vinden en zijn toegang tot de site kunnen blokkeren.

Als je merkt of vermoedt dat je kind via internet is opgelicht, kun je samen met hem de volgende stappen ondernemen:

- Neem nogmaals contact op met de verkoper. Als deze nog steeds niet reageert of weigert mee te werken, is er vrijwel zeker sprake van oplichting.
- Zoek contact met de website-eigenaar, als dit niet direct de verkoper is. Bijvoorbeeld via websites als Marktplaats, Speurders, Etsy en Tweedehands. Vaak adviseren deze websites je snel over wat je nu kunt doen.
- Willen zij ook niet meewerken of kunnen ze je niet helpen? Doe dan in ieder geval aangifte of melding bij de politie.
- Als je aangifte doet bij de politie omdat je kind te maken heeft met oplichting of online diefstal, noteer en verzamel dan zoveel mogelijk informatie, zoals data, tijdstippen, URL's en gebruikersnamen. Kijk daarvoor even op vraagthedepolitie.nl.

Let op:

- Als een kind een ander vrijwillig toegang heeft gegeven tot zijn account, kan de politie niets doen.
- Als een kind jonger dan 16 jaar aangifte wil doen, is het verstandig dat een volwassene meegaat naar het bureau.

Geweld

Gewelddadige beelden worden al lang niet meer alleen op het journaal getoond. Op populaire websites als YouTube zijn allerlei soorten filmpjes te vinden, waaronder ook filmpjes met indringend, realistisch geweld. Enerzijds gaat het om filmpjes die jongeren zelf maken en uploaden. Dankzij hun smartphone kunnen ze ter plekke alles vastleggen wat ze zien, dus ook ruzies, mishandelingen en vecht- en scheldpartijen. Maar denk bijvoorbeeld ook aan terroristische organisaties, die een open kanaal als YouTube gebruiken om gewelddadige propaganda te verspreiden.

Geweldsfilmpjes, zoals de gruwelijke onthoofdingsfilmpjes uit het Midden-Oosten, worden onder jongeren vaak snel met elkaar gedeeld door hierover berichtjes aan elkaar door te sturen. Ook de zelfgemaakte geweldsfilmpjes worden regelmatig bekeken, en in een deel van de gevallen kennen kinderen de filmer, de dader of het slachtoffer dat erin voorkomt. Hoewel kinderen geïnteresseerd zijn in zulke filmpjes en deze ook met anderen willen delen, hebben ze daar ook wel twijfels over. De meeste kinderen vinden het geweld niet echt acceptabel en vinden dat

Risico's van internetgebruik door kinderen en jongeren

Adviezen voor ouders

jongeren die geweldsfilmpjes maken of uploaden, net zo hard gestraft zouden moeten worden als de ouders in de filmpjes. Kinderen kunnen soms ook heel erg emotioneel en geschokt zijn door dit soort filmpjes.

Confrontatie met geweld voorkomen (of je kind geruststellen)

Het zien van gruwelbeelden kan op korte en langere termijn schadelijk zijn, vooral als kinderen zich herkennen in de slachtoffers (bijvoorbeeld omdat dit kinderen van hun eigen leeftijd zijn). Jongere kinderen, van onder de 9 jaar, zijn extra gevoelig omdat zij het onderscheid tussen feit en fictie nog niet goed kunnen maken en eerder denken dat enge dingen hun ook kunnen overkomen.

- Bepaal de (online) grenzen

- Houd jongere kinderen een tijdje weg van het nieuws als je merkt dat het te angstig wordt. Niet door het strikt te verbieden, hierdoor wordt het juist interessant, maar door er zo min mogelijk aandacht aan te besteden. Leg je kind uit dat hij niet alles hoeft te zien. Hoeveel eigen verantwoordelijkheid je hem geeft, kan per kind verschillen.
- Filter met oudere kinderen samen hun accounts op sociale media, zodat ze bepaalde bronnen niet ontvangen of dat filmpjes niet automatisch opstarten.
- Geef als ouder een positief voorbeeld; beperk zelf ook het bekijken en delen van geweldsbeelden.
- Gun pubers hun nieuwsgierigheid. Als ze bijvoorbeeld horen van onthoofdingsfilmpjes, willen ze ook weten wat dat met hén doet. Maar zorg er wel voor dat ze weten dat ze er met je over kunnen praten.

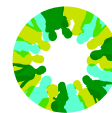
- Maak het thema bespreekbaar

Het is belangrijk dat geweld in brede zin van jongs af aan bespreekbaar is en blijft. Ook jongere kinderen kunnen hier al mee geconfronteerd worden. Laat je kind weten dat hij bij vragen of twijfels altijd bij jou terecht kan. Dat het kan opluchten om je verhaal te doen en dat het fijn is als er iemand luistert die kan

helpen. Blijf steeds open en geïnteresseerd, en pas het gesprek aan op de behoeften en leeftijd van je kind.

Met wat oudere kinderen kun je goed over mediageweld praten. Hierbij kun je volgende dingen aan bod laten komen:

- Vraag je kind wat hij vindt van geweld en wat het met hem doet.
- Overlaad je kind niet met informatie en ga niet overdreven in op details. Geef wel eerlijke antwoorden, neem angsten serieus, en stel je kind gerust.
- Keur het geweld af. Onderzoek laat zien dat kinderen hierdoor ook minder tolerant worden tegenover geweld. Het omgekeerde geldt ook: als volwassenen positief zijn tegenover geweld stimuleert dit agressie bij hun kind.
- Stimuleer je kind om zich in te leven in de slachtoffers en de gevolgen van het geweld voor hen.
- Blijf niet steken bij alleen het dramatische nieuws, maar wijs – als dat kan – ook op positieve of leuke dingen, of op hoe anderen actie ondernemen. Bijvoorbeeld de rol van hulpverleners of mensen die een inzamelingsactie beginnen.
- Vertel je kind dat ouders van geweld ziek of niet in orde zijn, en stel je kind gerust door hem ervan te verzekeren dat dit gevaar niet bij jullie thuis of in de buurt kan gebeuren. Is daar wel een risico op, dan is het beter om je eigen zorgen niet te veel te uiten waar je kinderen bij zijn, en extra voorzichtig te zijn met televisienieuws.
- Wijs je kind erop dat het Jeugdjournaal een speciale webpagina heeft met tips voor kinderen over hoe om te gaan met rampen of geweld in het nieuws.
- Moedig kinderen aan om zelf ook in actie te komen als ze het mediageweld willen verwerken. Samen met vrienden kunnen ze bijvoorbeeld een verhaal schrijven, of een ingezonden brief naar de (school)krant.
- Gaat het om een fictieve film: benadruk dan dat het niet echt is wat je ziet. Kinderen vanaf een jaar of 9 kunnen zich er hierdoor makkelijker van losmaken en de kans op agressief gedrag neemt hierdoor af.

Colofon

Tekeningen: Erzsébeth Anna Hajdú (Zsike)

© 2015 Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

T 030 230 63 44

E info@nji.nl

www.nji.nl/toolboxmediaopvoeding

De Toolbox Mediaopvoeding is mede mogelijk gemaakt door:

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport